

Spojenecká společná operační doktrína NATO

V roce 1998 obdržela Armáda České republiky některé dokumenty pro operační přípravu v NATO, a to umožňuje využívat tyto materiály při přípravě velitelů a štábů, ve vojenských školách, i k přípravě osob, které odcházejí pracovat na operační velitelství Aliance. K nejznámějším patří „Teorie taktiky pozemních sil“ (*Land Force Tactical Doctrine*), dokument známý pod zkratkou ATP-35 (B). Druhým dokumentem je „Spojenecká společná operační doktrína“ (*Allied Joint Operations Doctrine*), která má označení AJP-01(A).

Vedle nich postupně přicházejí i další materiály nalézající uplatnění v různých částech armády. Blíže chci seznámit čtenáře Vojenských rozhledů se Spojeneckou společnou operační doktrínou.

Nejedná se o izolovaný materiál, ale je to vrcholový dokument tvořící základ pro další dokumenty, které z něho vycházejí a konkretizují v něm obsažená ustanovení. Souhrn těchto materiálů má název „Spojenecká publikace pro společnou činnost“ (*Allied Joint Publication - AJP*). Zpracování celé hierarchie dokumentů začalo v roce 1997 a bylo rozděleno do tří etap, z nich první skončilo v roce 1999, další v roce 2001 a závěrečná v roce 2003.

Podřízené dokumenty se zabývají těmito oblastmi: administrativní a personální, zpravodajskou, operační, logistikou, operačním plánováním, komunikačními a informačními systémy, cvičeními a výcvikem, zdroji a financemi a civilně vojenskou spoluprací. Kromě zmiňovaného jsou k dispozici další materiály z této řady, a to „Spojenecké společné operace“ AJP-3, „Operace na podporu míru“ AJP-3.4.1 a některé zpravodajské publikace AJP-2.

Většina těchto doktrín má další vnitřní členění na oblasti, které se zabývají specifickou problematikou. Například „Spojenecké společné operace“ (*Allied Joint Operations*) AJP-3 mají obsahovat teorii námořních a obojživelných operací, pozemních operací, vzdušných a kosmických operací, neválečných operací, mírových operací, velení a řízení, elektronického boje, psychologických operací a operací v prostředí použití ZHN. Vzniká skutečně komplexní materiál zabývající se operační činností.

Tvorbou těchto materiálů se zabývá **Pracovní skupina pro spojeneckou společnou operační doktrínu**. Jednotlivé dokumenty vznikají postupně v průběhu několika let a zpracované verze jsou zaslány k připomínkování členským zemím Aliance. Tuto možnost dostala i Armáda České republiky při dokončování Spojenecké společné operační doktríny dokonce ještě před přijetím za člena Aliance. Z hlediska utajení jsou materiály označovány jako NATO „neklasifikované“ (*unclassified*). V Armádě České republiky jsou evidovány.

Spojenecká společná operační doktrína má 22 kapitol a další části z nichž k nejvýznamnějším patří **Slovník termínů a definic**. Jsou v něm obsaženy pojmy převzaté z **Výkladového slovníku termínů a definic NATO AAP-6V** a termíny a definice vytvo-

řené pro účely této publikace. Slovník ukazuje jaké termíny a jejich definice jsou jako společně používány v NATO a umožňuje srovnávat s tím co je používáno v AČR.

V mnoha případech existují podstatné rozdíly. V úvodních a závěrečných částech je i **slovník zkratek**, doporučená a související literatura a formální náležitosti předepsané pro tento druh dokumentu. Svým uspořádáním připomíná dokument spíše skripta nebo dizertační práci, protože kromě již uváděných částí jsou uvnitř textu i schémata, grafy a obrázky.

Tento materiál, který určený pro nejvyšší operační šturen velení Aliance, je psán velmi obecně – jen jako návod k řešení úkolů, vymezení vztahů a naznačení povinností velitelů, štábů a jejich částí.

Jednotlivé kapitoly až na výjimky mají v podstatě podobnou strukturu. Obsahují v obecné podobě vymezení nebo definici zájmové problematiky, která je hlavním obsahem kapitoly, principy činnosti, úkoly a funkce, činnost velitele a štábu a zvláštnosti.

První čtyři kapitoly tvoří obecný vstup do problematiky a jsou v nich obsaženy základní fakta o podmínkách, ve kterých se Aliance ocitla, aliančních silách, velení a řízení sil Aliance, rozdělení sil a smíšeném společném úkolovém uskupení. Kromě těchto vcelku známých skutečností je zde uvedena řada zásad o spojeneckých společných operacích, jejichž pochopení bude nutné věnovat pozornost.

Dokument vymezuje **tři úrovně operací**, a to vojenskostrategickou, operační a taktickou úroveň. V části o obecných zásadách operací se uvádí, že jejich porozumění je výchozím bodem pro zpracování doktríny neboť se jedná o zásady, které se osvědčily v minulých letech.

Nemají však absolutní platnost a je možno na ně klást různý důraz, panuje však obecná shoda o jejich důležitosti a významu. Patří k nim takové principy jako je úkol, jednota úsilí, pružnost, kooperace, podpora, koncentrace síly, efektivnost úsilí, pružnost, iniciativa, udržení morálky, překvapení, bezpečnost a jednoduchost.

Zajímavé je uvedení koncepce **operačního umění**. Jedná se o „dovedné používání vojenských sil k dosahování strategických a nebo operačních cílů prostřednictvím návrhů, organizace, integrace a použití strategií na válčisti při vojenských taženích, velkých operacích a bitvách“.

Důležitá jsou ustanovení o použití spojeneckých společných sil. Je to část, ve které se uvádí zásady pro operační plánování, jako je **výsledný stav, těžiště, kulminační bod, průběh operace, kulminace, poslušnost, manévr, tempo a operační přestávka**.

V kapitole o velení a řízení ve spojeneckých společných operacích jsou uvedeny principy **jednota velení, kontinuita, poslušnost, integrace, decentralizace, spolupráce s vzájemné porozumění, povinnost a odpovědnost a velmi obecně organizace velitelství společných sil**. Zejména tato poslední problematika si v praxi vyžádá další rozpracování.

V dalších čtyřech kapitolách jsou uvedeny zásady a údaje o námořních, pozemních, vzdušných a speciálních operacích.

Novinkou jsou v našich podmínkách především **speciální operace**. Jsou vymezeny jako „vojenské aktivity vedené speciálně vytvořenými, organizovanými, vycvičenými a vyzbrojenými silami, které využívají různých operačních činností a způsobů k zapojení nestandardních sil do sil konvenčních“.

Následují kapitoly zabývající se logistikou, kontrolou vzdušného prostoru, společnou protivzdušnou obranou, zpravodajstvím, komunikačními a informačními systémy.

Zajímavou část dokumentu tvoří kapitoly o informačních operacích a psychologických operacích.

Informační operace je vymezena jako „činnost k ovlivnění rozhodnutí, které se týkají podpory politických a vojenských cílů a k ovlivňování informací protivníka a nebo jeho informačních systémů“.

Psychologickou operací se podle tohoto materiálu rozumí „plánovaná psychologická činnost v době míru a za války zaměřená na osoby protivníka, vlastní nebo neutrální osoby s cílem ovlivnit jejich postoje a chování, což má vliv na dosažení politických a vojenských cílů“. Zásady a úkoly obsažené v těchto kapitolách jsou známy spíše vojenským specialistům.

Nové pohledy vůči donedávna známým faktům představují kapitoly o klamání, elektronickém boji, bezpečnosti operací, operacích vedených v podmínkách použití jaderných, biologických a chemických zbraní. V tomto případě se však nejedná o nějaké údery těmito zbraněmi, ale o specifika zneužití těchto zbraní.

Pozornost si zaslouží kapitoly s názvem civilně-vojenská spolupráce a informování veřejnosti, což jsou oblasti, kterým je doposud věnována jen velmi malá pozornost.

Civilně-vojenskou spoluprací se rozumí „prostředky a dohody, které podporují vztahy mezi veliteli, civilními a vojenskými představiteli států a civilním obyvatelstvem v prostorech, kde jsou ozbrojené síly rozmístěny nebo se jejich rozmístění plánuje“.

Informování veřejnosti je chápáno jako „uvolnění nebo publikování informací s prioritním cílem plně informovat veřejnost, aby bylo získáno její pochopení a podpora“.

Závěrečná kapitola má název „Mimoválečné operace“ (doslovně – vojenské operace jiné než válečné), a jsou v nich uvedeny údaje o mírových a humanitárních operacích, pátrání a další skutečnosti.

* * *

V čem je možno spatřovat význam tohoto materiálu?

Jedná se o normu pro přípravu a vedení společných operací, která byla přijata jako STANAG 2437. Z toho vyplývá povinnost tuto normu určitými osobami zvládnout. Jsou to především osoby připravující se k práci na operačních velitelstvích NATO, na generálním štábu, částečně na ministerstvu obrany a na operačních velitelstvích.

Materiály řady AJP jsou také postupně zařazovány do výuky v některých kurzech na Fakultě velitelské a štábní Vojenské akademie v Brně.

Je to zdroj informací o rozvoji teorie operací v Alianci a převedení této teorie do podoby dokumentu využitelného při práci velitelů a štábů. Pojmy a jejich definice mají širší využití než jen v rámci tohoto materiálu. Lze předpokládat, že některé termíny, doporučované postupy a pravidla budou používány i v naší armádě. Určitým způsobem může být akceptována i forma těchto materiálů při zpracování obdobných v Armádě České republiky. V žádném případě by se však nemělo jednat o dogmatické používání těchto dokumentů.

Na závěr si dovoluji určitou poznámku. Zlepšení by si zasloužila koordinace celkové manipulace s těmito materiály, jejich distribuce, a především překlady z anglického jazyka tak, aby tyto překlady byly naprosto perfektní po stránce jazykové i vojensko-odborné.